

J.J. Cremer.

Boerderij bij een riviertje.

Schilderij van J.J. Cremer (1827-1880).

Olieverf op paneel van 18 bij 24 cm. Gesigneerd. Jaartal onbekend. Waarschijnlijk een schilderij uit zijn beginperiode van ca. 1844 en 1846. Vanaf oktober 2017 in particuliere collectie Arnhem.

Facebook

Een unieke vondst! Tijdens de voorbereidingen m.b.t. het bronzen beeldwerk voor Jacob Jan Cremer in het dorp Driel ben ik gestuit op dit nog onbekende schilderij(tje) van deze sociaal bewogen schilder, schrijver en voordrachtskunstenaar uit de 19e eeuw.

Een heel bijzondere vondst omdat maar weinig schilderwerken van Cremer zijn overgeleverd. Van deze overgeleverde werken is van een klein aantal de huidige locatie bekend.

Het schilderij werd in april 2018 tentoongesteld op de Cremer tentoonstelling in Driel.

Kunsthistorische beschrijving

Het schilderij toont een romantisch rivierlandschap met een kleine boerderij aan de rechterzijde van de compositie, gedeeltelijk overschaduwd door een groep loofbomen. Links opent het landschap zich naar een rustig water met lage horizon en uitgestrekte weiden. Een landpad leidt de blik van de voorgrond naar het huisje, waardoor een ruimtelijke dieptewerking ontstaat.

Het schilderij behoort tot Cremers vroege schilderactiviteiten uit de jaren 1845, vóór hij bekendheid verwierf als schrijver van onder meer *Fabriekskinderen*.

Compositie

De compositie is duidelijk opgebouwd volgens een **klassiek romantisch landschapsprincipe**:

- **Donkere coulisse rechts**: de boomgroep vormt een visuele massa die het beeld afsluit en tegelijkertijd diepte creëert.
- **Open ruimte links**: het water en de horizon openen het landschap en trekken de blik naar de verte.
- **Diagonaal pad**: het pad dat naar de boerderij leidt vormt een diagonale structuur die de kijker het landschap binnenleidt.

Deze opbouw – een donkere voorgrond tegenover een lichtere verte – sluit aan bij de **17e-eeuwse Hollandse landschapstraditie**, die in de 19e eeuw opnieuw populair werd.

Licht en atmosfeer:

Het licht lijkt te komen van linksboven en verheldert het water en delen van het landschap. Hierdoor ontstaat een **zachte atmosfeer** met een lichte nevelige verte. De wolkenpartij en het diffuus zonlicht dragen bij aan een **romantische stemming**, typisch voor vroege 19e-eeuwse landschappen.

Motief en iconografie:

Het onderwerp – **een eenvoudige boerderij aan een rivier** – hoort bij de populaire 19e-eeuwse voorstelling van het landelijke Nederland. De nadruk ligt niet op menselijke activiteit, maar op:

- rust
- harmonie tussen mens en natuur
- een idyllisch plattelandsleven

De boerderij fungeert hier bijna als een **staffage-element** dat de schaal van het landschap bepaalt.

Stijl en techniek:

Het schilderij lijkt geschilderd in een **losse maar nog vrij academische penseelvoering**:

- bomen opgebouwd uit donkere, compacte penseelstreken
- lucht en water zachter en diffuser geschilderd
- aardetinten (groen, bruin, oker) domineren het palet

Dit past bij de **vroege romantische landschapsstijl** in Nederland vóór de latere naturalistische ontwikkelingen van de Haagse School.

Plaats in het oeuvre van Cremer:

Jacob Jan Cremer is tegenwoordig vooral bekend als schrijver, maar in zijn jeugd schilderde hij ook landschappen. Rond **1843–1845** maakte hij verschillende kleine schilderijen en tekeningen van:

- bos- en rivierlandschappen
- boerderijen en landwegen
- Veluwe en Gelderse natuurmotieven.

Deze werken tonen een jonge kunstenaar die nog sterk beïnvloed is door **romantische natuurbeleving en de traditie van het Nederlandse landschap** van b.v. B.C. Koekoek en F.H. Hendriks.

✅ Samenvattend:

Dit schilderij kan worden gezien als een **vroeg romantisch Nederlands landschap**, waarin compositie, licht en motief samen een rustige, pastorale sfeer oproepen. De voorstelling van een boerderij aan een rivier past goed binnen de kleine reeks landschappen die Cremer in de jaren 1845 schilderde, vóór hij vooral bekend werd als literair auteur.

Stilistische vergelijking

Het schilderij past in de traditie van het **romantische Nederlandse landschap** uit de eerste helft van de 19e eeuw. Enkele relevante vergelijkingen:

Invloed van Barend Cornelis Koekoek:

Koekoek was rond 1840 de meest invloedrijke landschapschilder van Nederland.

Overeenkomsten:

- coulisse-achtige boomgroepen aan de zijkant
- een pad dat het landschap in leidt
- romantisch licht met zachte wolken
- een idyllische landelijke sfeer

Verschillen:

- Koekoeks werk is meestal **gedetailleerder en monumentaler**
- dit schilderij oogt **kleiner en schetsmatiger**

Dit wijst erop dat Cremer waarschijnlijk **door Koekoeks stijl beïnvloed was**, maar niet op diens technische niveau werkte.

Vergelijking met vroege Haagse School:

Bij kunstenaars zoals Johannes Bosboom of Willem Roelofs (iets later) zien we:

- meer atmosferisch schilderen
- lossere verfbehandeling
- nadruk op licht en lucht

Dit schilderij zit **tussen romantiek en vroege naturalistische tendensen**: nog romantisch van opbouw, maar al vrij **los geschilderd**.

Frederik Hendrik Hendriks, de leermeester van J.J. Cremer:

De invloed van Frederik Hendrik Hendriks is zichtbaar in dit schilderij, vooral wanneer men kijkt naar compositie, motiefkeuze en schilderwijze. Aangezien Jacob Jan Cremer in de jaren rond 1845 bij Hendriks werkte en les kreeg, is een stilistische verwantschap historisch plausibel. Hieronder enkele kunsthistorische punten.

Motief: Veluws landschap met boerderij. Hendriks schilderde vaak **Veluwse landschappen** met:

- eenvoudige boerderijen of hutten
- zandwegen of paden
- bomen die een deel van de compositie afsluiten
- kleine waterlopen of vennen

Het motief in dit schilderij — een **boerderij bij een waterloop met een pad erlangs** — past sterk bij dat repertoire. Hendriks koos vaak voor **bescheiden, intieme landschappen** in plaats van monumentale romantische scènes.

Compositie. Een typisch compositieprincipe bij Hendriks is:

- **boomgroep als coulisse aan één kant**
- **open landschap met water of veld** aan de andere kant
- **pad of weg die de blik naar een gebouw leidt**

Precies dit schema lijkt ook in dit schilderij aanwezig: de boompartij rechts, de open ruimte links en het pad richting de boerderij.

Dit is weliswaar een algemeen 19e-eeuws landschapsschema, maar Hendriks gebruikte het **frequent in kleinere studies en schilderijen**.

Schildertechniek. Bij Hendriks zien we vaak:

- **relatief losse, schetsmatige toets**
- compacte boommassa's in donkere groenen
- zachte atmosferische verte
- aardkleurig palet

Dit schilderij lijkt vergelijkbare kenmerken te hebben:
de bomen zijn **massief geschilderd**, terwijl lucht en verte **losser en atmosferischer** zijn.

Karakter van een leerlingenwerk. Toen het werk rond **1845** werd gemaakt, was Cremer nog jong. Een leerlingenwerk vertoont vaak:

- een compositie die duidelijk **op het voorbeeld van de leermeester is gebaseerd**
- een techniek die **nog niet volledig uitgewerkt** is

Dat past bij de relatie tussen Cremer en Hendriks: Cremer kan een **studie hebben gemaakt in de stijl van zijn docent.**

✓ Conclusie

Er zijn meerdere elementen die wijzen op mogelijke invloed van Frederik Hendrik Hendriks:

- het Veluwe landschapstype
- de intieme schaal van de voorstelling
- de compositie met boomcoulisse en pad
- de schetsmatige schilderwijze

Het schilderij kan daarom worden geïnterpreteerd als **een vroeg landschap van Jacob Jan Cremer onder invloed van zijn leermeester en Koekoek.**

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 12 maart 2026.